

hukukuna dair görüş ve tekliflerini ihtiva etmektedir. 7. *The Middle East* (Patna 1985). Feyzî'nin 1969'da Khuda Bakhsh Library'de verdiği Ortadoğu siyaset ve tarihiyle ilgili konferansının metnidir.

B) Tercüme ve Neşrettiği Eserler. 1. *De^câ'imü'l-İslâm*. Nu'mân b. Muhammed'in İsmâilî fıkıhına dair bu ünlü eserini neşre hazırlamış ve daha sonra İngilizce'ye tercüme etmiştir. Tenkitli metni basılan kitabın (I, Kahire 1951; II, Kahire 1961; I, Kahire 1961, 1969; II, Kahire 1967) İngilizce tercümesinin bazı bölümleri *Journal of Bombay Branch of Royal Asiatic Society ve Bombay Law Report*'ta (1929, 1931) yayımlanmıştır. Eserin "Kitâbü'l-İmân" adlı bölümü *The Book of Faith; from the Da^câ'im al-İslâm* adıyla Bombay'da basılmıştır (1974). 2. *Risâletü'l-i'tikâdâtü'l-İmâmîyye*. İbn Bâbeveyh el-Kummî'nin eserini *A Shi'ite Creed* adıyla İngilizce'ye çevirmiştir (London 1949). 3. *Kitâbü'l-Veşâyâ*. Nu'mân b. Muhammed'in İsmâilî miras hukukuna dair olan bu eserini *Ismaili Law of Wills* adıyla İngilizce tercümesiyle birlikte neşretmiştir (Oxford 1933).

Feyzî'nin bunlardan başka çok sayıda makalesi ve müşterek çalışması, çeşitli ansiklopedilerde (meselâ bk. *El'İ* [İng.], *Elr.*) yayımlanan maddeleri yanında 150 civarında ilmi yayını bulunmaktadır (çalışmalarının bir listesi için bk. Farhad Daftary, *Indo-Iranica*, sy. 37, s. 49-63).

BİBLİYOGRAFYA :

Asaf A. Ali Fyzee, *Outlines of Muhammadan Law*, Oxford 1987, Önsöz; a.m.f., *The Middle East*, Patna 1985, Önsöz; Farhad Daftary, "Professor Asaf A. A. Fyzee (1899-1981)", *Arabica*, sy. 31, Leiden 1984, s. 327-330; a.m.f., "The Bibliography of Asaf A. A. Fyzee", *Indo-Iranica*, sy. 37, Calcutta 1984, s. 49-63; Ismail K. Poonawala, "In Memoriam A. A. A. Fyzee (1899-1981)", *IJMES*, sy. 14 (1982), s. 418.



AZMİ ÖZCAN

FEYZİ, Subhîzâde

(ö. 1152/1739)

Divan şairi.

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Feyzullah'tır. Sadrazam Hezarpare Ahmed Paşa'nın kızının torunu, şehremini rûznâmçesi şair Subhî Ahmed Efendi'nin oğludur. Tahsilini tamamladıktan sonra, babasının vefatı üzerine onun yerine şehremini rûznâmçesi olarak memuriyet hayatına girdi (1101/1689-90). Bu görevinin ardından Çorlulu Ali Paşa'nın ket-hüdâ kâtipliğini, Osman Paşa'nın defter-

darlık ve mektupçuluğunu yaptı. Bazı divan memuriyetlerinde bulundu. İstanbul'da vefat etti.

Tezkirelerde yer alan bilgilerden Feyzî'nin tanınmış bir şair olduğu anlaşılmaktadır (Safâî, vr. 229^a; Sâlim, s. 564-565). Feyzî'ye eserinde diğer tezkirecilerden daha geniş yer veren Râmiz onun hakkında "şair oğlu şair" ifadesini kullanır. Buna göre Feyzî'nin yaşadığı dönemde iyi bir şair olarak kabul edildiği düşünülebilir de devrin diğer şairleriyle karşılaştırıldığında bunun doğru olmadığı anlaşılır. Feyzî, farklı bir muhtevaya sahip dört mesnevisiyle divanından dolayı hamse sahibi şairler arasında anılır.

Eserleri. 1. *Divan*. İki nüshası bilinmektedir. Bunlardan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasında (TY, nr. 2874) iki na't, Hz. Hasan ve Hüseyin hakkında iki methiye, bir cülüsiyye, altı kaside, bir tahmis, 120 gazel, kırk dört rubâî, doksan iki tarih, altmış müfred ve on sekiz lugaz mevcuttur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasında ise (Revan Köşkü, nr. 801, vr. 1^b-77^a) daha az şiir bulunmaktadır (muhtevası için bk. Levend, s. 147-148). Bu nüsha şairin mesnevilerini de ihtiva etmektedir. 2. *Heft Seyyâre* (TSMK, Revan Köşkü, nr. 801, vr. 79^b-124^b). Eser bir tevhid, bir na't, yedi hikâye ve bir hâtmeden meydana gelmektedir. 1060 beyit tutan hikâyeler kısmı kırk beş beyitlik bir hâtme ile sona erer. Şair, 1200 beyitlik bu mesnevisini 1122 (1710) yılında iki ay içinde tamamladığını söyler. 3. *Mir'ât-ı Sûretnümâ* (vr. 125^b-153^b). Mesnevinin bulunduğu kısmın ikinci sayfasında eserin adı *Mir'ât-ı Âlemnümâ* olarak geçmektedir. Kısa bir başlangıç ardından gelen bir na'ttan sonra "i'tizâr" ve "sebeb-i nazm" bölümlerinin yer aldığı eser her biri "sıfat" başlıklı bölümler halinde gelişir. Her bölümde sâkî, mey, sâgar cür'a gibi işret ve işret meclisiyle ilgili konular ele alınır. "Edip ya'nî bir haftede ihtimâm / Olup yedi yüz beyt ile bu tamâm" beytinden eserin bir haftada nazmedildiği anlaşılmaktadır. Tarih beytinde de 1710 yılında tamamlandığı kaydedilmiştir. 4. *Safânâme* (vr. 155^b-195^a). Bir giriş, bir na't ve bir mi'râciyyeyi takiben Hulefâ-yi Râşidîn, Hz. Hasan ve Hüseyin hakkında yazılmış methiyelerden sonra dinî bir mesnevi olarak gelişeceği intibahı veren eser sabahı, gündüzü, gecesi, mehtabıyla baharın tasvir edildiği bir mesnevi haline dönüşür. "Tavsîf-i Hisâr-ı Anadolu" ve "Tavsîf-i Hisâr-ı Rumeli" başlık-

lı iki bölüm bir şehrengiz özelliği göstermesi bakımından dikkat çekicidir. On beş fasıl ve 1000 beyitten meydana gelen bu mesnevi 1123 (1711) yılında iki hafta içinde kaleme alınmıştır. 5. *İşknâme* (vr. 197^b-241^a). Eser bir giriş, bir na't, tavsîf-i mi'râc ve münâcât ile başlanmaktadır. "İşknâme" başlıklı şirden sonra "sıfât-ı aşk", "sıfât-ı âşik", "sıfât-ı ma'sûk" gibi başlıklar taşıyan manzumelerle gelişen eser 1100 beyitten meydana gelmektedir. Tarih beytinden bu eserin de 1123 yılında yazıldığı ve iki haftada tamamlandığı anlaşılmaktadır.

Feyzî'nin klasik hamse konularının dışında kaleme aldığı bu dört mesnevinin önemli bir sanat değeri taşıdığını söylemek güçtür. Mahallî özellikler göstermesiyle dikkat çeken *Heft Seyyâre*'deki hikâyeler teknik bakımından oldukça zayıftır. Diğer mesneviler de kayda değer bir özellik taşımaz. Şairin kullandığı mazmunlar bu alanda daha önce söylenmiş olanların tekrarıdır. Ancak bu külliyat Türk edebiyatındaki sayılı hamse örneklerinden biri kabul edildiğinden önemli görülmüş, Feyzî de edebiyat tarihinde devrinin orta halli bir nâzımı olarak yerini almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Safâî, *Tezkire*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2549, vr. 229^a; Sâlim, *Tezkire*, İstanbul 1315, s. 564-565; Râmiz, *Âdâb-ı Zurefâ*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3873, vr. 82^a; Müstakimzâde, *Mecelletü'n-Nisâb*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 628, vr. 343^{a-b}; *Sicill-i Osmânî*, IV, 35; Nail Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, İÜ Şarkiyat Araştırma Merkezi Ktp., "Feyzi" md.; *TYDK*, III, 717-719; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, II, 190-191; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu* (haz. Nail Tuman), İstanbul 1961, s. 191-195; A. Sırrı Levend, "Feyzî'nin Bilinmeyen Bir Hamsesi", *TDAY Belleten* (1955), s. 143-152; "Feyzî (Subhîzâde)", *TDEA*, III, 217.



MUSTAFA UZUN

FEYZİ EFENDİ

(1851-1926)

Son devir
Nakşibendiyye şeyhlerinden.

Teziradağ'da doğdu. Asıl adı Mustafa Feyzi olup babası çiftçilikle uğraşan Emrullah Ağa'dır. İlk dinî eğitimini memleketindeki hocalardan gördükten sonra 1285'te (1868) İstanbul'a gitti. Beyazıt Camii dersîamlarından ağabeyi Mehmed Tâhir Efendi'nin derslerine devam ederek 1882'de icâzet aldı. Ertesi yıl yapılan ruûs imtihanında başarılı olunca ders vekili sıfatıyla Beyazıt Camii'nde göre-